

Broedvogelinventarisatie Caprera/Schapenduinen, 1991

Pim de Nobel

Inleiding

Op verzoek van de eigenaar van de landgoederen Caprera en Schapenduinen hebben Hans Groot en ondergetekende in 1991 het gebied op broedvogels geïnventariseerd.

In dit verslag wordt allereerst een beknopte beschrijving van onderzoeksgebied en werkwijze gegeven, alvorens de resultaten te presenteren. Tot slot worden de resultaten vergeleken met een I.V.N.-broedvogelinventarisatie uit 1987.

Onderzoeksgebied

Het geïnventariseerde terrein is 10 ha groot en gelegen aan de oostzijde van de Brederodelaan, tegenover het zogenoemde "Meertje van Caprera" in de gemeente Bloemendaal. De zuid- en noordgrens worden respectievelijk gevormd door de Krullenlaan en de bebouwing langs de Cornelis Schulzlaan. De oostgrens wordt gemarkeerd door een takkenwal die de afscheiding vormt met het vrij toegankelijke deel van het landgoed Schapenduinen. Het geïnventariseerde gebied is niet vrij toegankelijk en heeft sinds 1990 de status van "Vrij Vogelreservaat".

Op grond van de vegetatiestructuur is het terrein in twee even grote delen op te splitsen: een zuidelijk deel met een dichte, opgaande vegetatie (doorgesloten eikehakhout, 40 à 50 jaar geleden voor het laatst teruggezet) en een noordelijk deel met een open, parkachtige structuur (gazons met verspreide, oude boomgroepen). Door het hele terrein kronkelt een aantal onverharde paden en het noordelijk deel kent tevens een beukenlaan en een restant van een duinrel. Twee landhuizen, een voormalige boswachterswoning, een schuur en enkele kleine bouwsels vormen tezamen de enige bebouwing.

Methode

Na een eerste kennismaking met de beheerder en het terrein is er een veldkaart ontworpen en een bezoekschema (tabel 1) opgesteld. Er is geïnventariseerd volgens de methode van de uitgebreide territoriumkartering:

- tijdens ieder bezoek alle territoriumindicerende waarnemingen intekenen op een dagkaart,
- na thuiskomst de waarnemingen overzetten op soortkaarten,

- na afloop van het broedseizoen interpretatie van de soortkaarten volgens vaste criteria.

De interpretatie vond plaats aan de hand van de criteria genoemd in de handleiding behorende bij het Broedvogel Monitoring Projekt van SOVON.

Tabel 1. Bezoekschema broedvogelinventarisatie Caprera/Schapenduinen, 1991

datum	tijd	neerslag	bewolking	wind (B)	temp °C
26-03	06:30-07:15	geen	-	NO 6	--
09-04	06:30-07:30	geen	1/8	ZW 2	10
21-04	06:10-07:00	geen	0/8	geen	-1
26-04	20:30-21:30	geen	0/8	N 2	15
09-05	07:30-08:20	geen	1/8	NO 2	5
26-05	04:45-05:50	motregen	8/8	W 3	--
22-06	05:05-06:20	geen	4/8	ZW 4	15

Resultaten en discussie

Zeven bezoeken zijn voor de inventarisatie van een bosgebiedje aan de krappe kant. Als gevolg van het redelijke weer, de goede spreiding van de vroege bezoeken en het overleg tussen de (kundige) waarnemers zal er echter een betrouwbaar beeld van de broedvogelbevolking zijn verkregen. Tabel 2 geeft een opsomming van de vastgestelde aantallen territoria. De aantallen zijn ook te lezen als dichtheidscijfers per 10 hectare!

De flinke aantallen Winterkoningen, Roodborsten en Merels houden ongetwijfeld verband met het ruig begroeide loofboskarakter (U kunt zich hier vast wel iets fraais bij voorstellen..., red.) van het (zuidelijke deel van het) terrein. Verder lijken holenbroeders relatief schaars te zijn. Mogelijk is er voor hen te weinig oud, dood hout om in grotere getale tot broeden te komen. Het was dan ook opmerkelijk dat een aantal holenbroeders, zoals Kleine Bonte Specht, Groene Specht en Holeduif zich direkt ten zuiden (landgoed Wildhoef) of ten oosten (landgoed Schapenduinen) van het onderzoeksgebied ophielden.

Tabel 2. Aantallen territoria Caprera/Schapenduinen, 1991.

soort	aantal	soort	aantal
Sperwer	1	Zwartkop	5
Houtduif	8	Tjiftjaf	2
Turkse Tortel	1	Glanskop	3
Bosuil	1	Pimpelmees	4
Grote Bonte Specht	1	Koolmees	4
Winterkoning	8	Boomklever	2
Heggemus	1	Boomkruiper	2
Roodborst	14	Wielewaal	1
Merel	11	Vlaamse Gaai	1
Zanglijster	1	Kauw	1
Tuinfluitter	2	Vink	1

De territoria van Sperwer en Wielewaal zijn beide een aparte vermelding waard. De eerste liet zich luid kekkerend met voedsel betrappen; de tweede zong op de 22 juni hoog in de bomen zijn lied. Op grond van de datum mag doortrek worden uitgesloten. Een baltende Houtsnip waargenomen tijdens het enige avondbezoek duidt op een mogelijk broedgeval. Op grond van de enkelvoudige waarneming mag echter geen territorium worden vastgesteld. Opvallende afwezigingen waren zowel de Grote Lijster (te laat in het seizoen gestart?) als de Fluitter.

Zoals reeds eerder gemeld heeft een aantal I.V.N.-ers onder leiding van Plien Peters, het zuidelijk deel van het huidige onderzoeksgebied in 1987 geïnventariseerd. Gedurende de maanden april en mei zijn er acht bezoeken (vijf 's ochtends vroeg) gebracht. Helaas zijn de oorspronkelijke soortkaarten niet bewaard gebleven zodat de wijze van interpretatie enigzins kan verschillen. Tabel 3 geeft de resultaten van de beide inventarisaties waarbij de aantallen uit 1991 gecorrigeerd zijn voor het kleinere onderzoeksgebied van 1987.

Uit de tabel blijkt dat de verschillen tussen de beide jaren niet schokkend zijn. Opvallend is wel het lage aantal Roodborsten in 1987 hetgeen waarschijnlijk veroorzaakt wordt door de drie strenge winters van 1985, 1986 en 1987. Bij de Winterkoning komt dit patroon echter niet tot uiting. Deze extreem wintergevoelige soort heeft schijnbaar ook sterk geleden onder de kou van februari 1991.

Tabel 3. Aantallen territoria deelgebied Caprera, 1987 & 1991. Holenbroeders zijn onderstreept.

soort	1987	1991	soort	1987	1991
Sperwer	-	1	Zwartkop	3	3
<u>Holeduif</u>	1	-	Tjiftjaf	3	2
Houtduif	3	5	Fitis	1	-
Turkse Tortel	-	-	<u>Glanskop</u>	1	2
<u>Bosuil</u>	1	1	<u>Pimpelmees</u>	5	3
<u>Gr. Bonte Specht</u>	1	-	<u>Koolmees</u>	7	3
Winterkoning	7	5	<u>Boomklever</u>	1	1
Heggemus	1	1	<u>Boomkruiper</u>	2	1
Roodborst	5	11	Wielewaal	-	1
Nachtegaal	1	-	Vlaamse Gaai	1	-
Merel	10	8	<u>Kauw</u>	1	-
Zanglijster	1	1	<u>Spreeuw</u>	2	-
Tuinfluitier	-	2	Vink	2	1

De holenbroeders doen het als groep inderdaad wat minder goed dan een aantal jaren terug (X^2 -toets: $G = 3.19$, significant voor $p = 0.1$). Zowel Holeduif, Grote Bonte Specht, Pimpelmees, Koolmees, Boomkruiper, Kauw als Spreeuw scoren lager en mogelijk is een veranderd beheer hiervan de oorzaak. Navraag bij de beheerder bevestigde dat er inderdaad een drastische uitdunning en verwijdering van oud dood hout heeft plaats gevonden. Door het bewust laten staan van enkele dode vliegdennen en de aanleg van een dichte takkenwal, heeft men de vogels wel tegemoet willen komen. Een takkenwal echter biedt niet alle holenbroeders een alternatieve nestlocatie. Het verdient dan ook de aanbeveling om in de toekomst te zorgen voor een wat ruimer aanbod van oud, dood hout opdat voldoende nest- (en fourageer-)gelegenheid aanwezig is.

Tot slot een woord van dank aan de eigenaar, de beheerder, Coen Looy en Hans Groot.

W.T. de Nobel, Julianalaan 111, 2051 JP Overveen